

„Tatăl Nostru” – rugăciunea biblică prin excelență”

Cateheza I

1. Pregătirea apercetivă¹

Se știe că omul moare fără aer. Dar se știe oare că sufletul omului fără rugăciune e sortit morții? Ne-am raportat vreodată la rugăciune ca la oxigenul vieții duhovnicești? Ce le-a spus Mântuitorul Apostolilor Săi când aceștia I-au cerut să-i învețe să se roage?

2. Anunțarea temei

În această cateheză, care deschide un complex program catehetic, vă invit să meditam împreună asupra unei rugăciuni, o rugăciune arhicunoscută, poate cea mai cunoscută și mai rostită din câte rugăciuni sunt în Creștinism: „Tatăl nostru”. Intenționăm să ne oprim în această etapă asupra **rugăciunii** în special și, sintetic, asupra cererilor cuprinse în „Tatăl nostru”, urmând ca în cele 5 cateheze care vor urma să le analizăm în detaliu.

3. Tratarea

Despre rugăciune se vorbește mult, și la fel de mult se scrie. Oferim rețete, sfaturi, creăm situații imaginare încercând să stabilim cadrul și modul cel mai corect de a ne ruga. Cu toate acestea, despre rugăciune ar trebui să se spună mai puține și să fie practică mai intens. Dar, pentru că nu e așa, încercăm prin mijlocirea cuvintelor să ne motivăm, să ne încurajăm să o facem, să ne împingem chiar de la spate pentru a o împlini.

Ce este rugăciunea?² Dialogul omului cu Dumnezeu, ni se spune, legătura omului cu Dumnezeu, comuniunea omului cu Dumnezeu; oxigenul sufletului. Și așa este! „Rugăciunea este respirația sufletului; prin ea sufletul respiră în atmosfera cerului. Rugăciunea este hrana sufletului; prin ea sufletul

¹ Nominalizarea etapelor catehezei o vom face doar în prima și ultima cateheză, acest procedeu având și o dimensiune metodic-pedagogică. Catehezele trebuie adaptate la nivelul de vârstă al catehumenilor, prin urmare, acest set de cateheze au un caracter orientativ. Principiul de bază al unei cateheze este dialogul, cu precădere când o cateheză este destinată copiilor și tinerilor. Prin urmare, preotul își va doza conținutul raportându-se la timpul ideal și calculând timpii consumați în dialog.

Am putea „sparge gheața” prin câteva întrebări, cum ar fi: Ați auzit vreodată de rugăciune? Ați auzit vreodată de felurile rugăciunii, de laudă, de mulțumire și de cerere, de rugăciunea publică și rugăciunea privată? Ați auzit vreodată de rugăciunea „Tatăl nostru”? Știați că toate rugăciunile se bazează pe Sfânta Scriptură?

² În cazul în care comunitatea nu este obișnuită cu interactivitatea, ar fi de preferat ca suita de întrebări să fie prelucrată. O citire a întrebărilor ar putea fi fără efect, părând chiar banală.

se hrănește cu lumini de sus. Rugăciunea este puterea sufletului; prin ea sufletul soarbe puteri divine”, ne spun autorii Teologie Moral Ortodoxe³

De când a apărut rugăciunea? Încă de la crearea omului. Ne amintim cum Adam, în grădina Edenului, se bucura întru dialogul pe care-l avea cu Dumnezeu, un privilegiu pe care omul nu l-a mai avut după aceea, la aceeași intensitate, până la Întruparea Mântuitorului. Vrem să spunem că dialogul lui Adam înainte de cădere coincide cu al omului în har după Întrupare. Să nu uităm că nici după cădere rugăciunea nu s-a încheiat. Dimpotrivă! Dacă până atunci am putea bănuși că tipul de rugăciune practicat de Adam era unul de laudă, de proslăvire a lui Dumnezeu, după aceea el s-a transformat într-o rugăciune de tânguire, de plângere, de pocăință, de jelire a păcatelor. Sunt două cazuri celebre care ne aduc aminte de acest tip de convorbire cu Dumnezeu: Psalmul 50, al regelui David și Rugăciunea lui Manase care în Bibliile ortodoxe încheie cărțile Vechiului Testament.

Cine ne vorbește și ne îndeamnă la rugăciune? Însuși Mântuitorul Iisus Hristos:

„Iar când vă rugați, nu fiți ca fățarnicii cărora le place, prin sinagogi și prin colțurile ulițelor, stând în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor; Tu însă, când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție. Când vă rugați, nu spuneți multe ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate (Matei 6, 5-7),

și Sfântul Pavel ne îndeamnă *„Rugați-vă neîncetat!”* (1 Tes. 5,17). Desigur, sunt și alți sfinți și părinți care ne vorbesc despre rugăciune. Bunăoară, *„Rugăciunea adâncă”*, ne spune sfântul Sofronie, *„vine treptat. Trupul și sufletul i se adaptează încetul cu încetul. E deosebit de important pentru preotul ce săvârșește dumnezeiasca Liturghie să-și prefacă întreaga sa viață în rugăciune dacă vrea să trăiască pe deplin această mare taină”*⁴. Rugăciunea este citire, este lecturarea unor cuvinte generate de sudoarea plină de har a sfinților. *„Rugăciunea, ea însăși are mai multe trepte, fiecare corespunzând uneia dintre treptele urcușului duhovnicesc pe care se află omul. Căci rugăciunea trebuie să însoțească permanent pe om în urcușul său”*, ne lămurește pr. Dumitru Stăniloae.⁵

³ Mitropolitul Nicolae MLADIN et alii, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. II, Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 50.

⁴ Arhim. Sofronie SAHAROV, *Rugăciunea experiența vieții veșnice*, ed. a III-a, traducere și prezentare diac. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2007, p. 116.

⁵ Dumitru STĂNILOAE, *Ascetica și mistica bisericii ortodoxe*, coll. *Scrieri 1*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, p. 291.

Pentru cine se face rugăciunea? Raportându-ne, din nou, la rugăciunea „Tatăl nostru”, observăm că cei pentru care ne rugăm sunt prietenii și dușmanii deopotrivă. Însă vom vedea aceasta la momentul potrivit. Un mare rugător al Rusiei veacului al XIX-lea, Sfântul Ioan de Kronstadt, spunea:

„Nu scăpa prilejul să te rogi pentru cineva, atunci când îți cere, sau îți cer rudele, prietenii, admiratorii sau cunoștințele aceluia. Domnul caută cu bunăvoință la rugăciunea făcută cu dragoste și cu îndrăznire. În afară de aceasta, când se roagă pentru alții, rugătorul își face sieși folos. O asemenea rugăciune curăță inima, întărește credința și speranța în Dumnezeu, încălzește dragostea de Dumnezeu și de aproapele”⁶.

Avem vreo rugăciune biblică, nou-testamentară, care să fie găsită în Sfânta Scriptură? „Tatăl nostru” este cea mai cunoscută și practică. Este singura rugăciune pe care ne-a transmis-o integral Mântuitorul Iisus Hristos. Ea se poate găsi în Sfânta Evanghelie după Matei la capitolul VI. Contextul în care este spusă merită reamintit. Mântuitorul le vorbea mulțimilor de pe un deal înalt, cuvântare căreia i se mai spune predica de pe munte. Oamenii stăteau nemișcați, înfruptându-se din cuvântul Celui care nu vorbea ca fariseii și cărturarii, ci vorbea ca Unul care avea viață. Printre multele teme duhovnicești atinse, a vorbit și despre rugăciune, ceea ce i-a făcut pe Apostoli să se întrebe cum trebuie făcută, întrucât din cele auzite nu păreau să o împlinescă.

Unde întâlnim rugăciunea „Tatăl nostru”? Rugăciunea Domnească este parte din perlele numite rugăciuni începătoare, rugăciuni pe care le auzim aproape la toate ierurgiile și slujbele Bisericii Ortodoxe dar și la deschiderea programului particular de rugăciune: rugăciunile de dimineață și seară, acatiste, paraclise etc. Dar cea mai importantă așezare o are în Sfânta Liturghie înainte cu puțin de Sfânta Împărtășanie. Despre aceasta, pr. Dumitru Stăniloae spunea: „...pentru că prin Sfânta Împărtășanie ne vom uni în modul cel mai strâns cu Fiul Tatălui făcut Om și prin aceasta vom deveni și noi fii după har ai Tatălui (...)”⁷. Ai cărui Tată? Ai Tatălui pe care-L rugăm zilnic, „Tatăl nostru”.

Înainte de fixare se poate cânta o colindă, o priceasnă sau un cântec religios.

4. Fixarea

Am putut sublinia, în urma celor spuse până acum că, rugăciunea este vorbirea omului cu Dumnezeu; că e prezentă în viața omului încă de la crearea

⁶ Sf. Ioan de KRONSTADT, *Viața mea în Hristos*, traducere de Boris Buzilă, Sophia, București, 2005, p. 167.

⁷ Ioanichie BĂLAN, *Convorbiri Duhovnicești*, vol. II, a II-a, Episcopia Romanuluiși Hușilor, Roman, 1990, p. 62.

lumii; că despre ea ne vorbește Mântuitorul și toți ucenicii lui; că ea se face pentru prieteni și dușmani deopotrivă. Dar, pe lângă toate acestea, am sesizat că una din rugăciunile pe care le rostim zilnic, care ne învață cine este Dumnezeu și cum trebuie să vorbim cu El, e o rugăciune biblică prin excelență, „Rugăciunea Domnească”.

5. Asocierea

Desigur, rugăciunea poate fi asociată cu multe lucruri sau chiar situații din viața noastră, însă, în momentul acesta credem că una dintre cele mai potrivite se concretizează în următoarele: „Rugăciunea este pentru suflet ce este aerul pentru trup”.

6. Generalizarea

Privind la rugăciune, la importanța ei, la prezența ei în Sfânta Scriptură nu credem că trebuie să ne scape din vedere faptul că însăși lectura Bibliei se poate constitui în rugăciune. Făcută cu smerenie, cu responsabilitate, cu lumânarea aprinsă și uneori chiar în genunchi, citirea textului revelat poate fi considerată, generalizând, o rugăciune mângâietoare⁸.

7. Aplicarea (Încheierea)

Dacă ne-a lăsat Dumnezeu un organ prin care putem comunica cu El, atunci acesta este inima noastră. Ea poate înălța către Cer rugăciunea noastră, iar astăzi, când lumea ne oferă atâtea alternative rugăciunii, toate mincinoase, Televiziune, Internet, meditații yoga și transcendente, noi trebuie să ne întoarcem la cuvintele Mântuitorului care spunea ucenicilor săi: „Când vă rugați, nu spuneți multe ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate. (...) Deci voi așa să vă rugați: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri.”⁹

În încheiere doresc să vă reamintesc temele întâlnirilor catehetice viitoare: - „Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău”; - „Vie Împărăția Ta; Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ” – „Pâinea noastră cea de toată zilele, dă-ne o nouă astăzi; – „Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri”; – „Și nu ne duce pe noi în ispită ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este Împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin”

⁸ Enzo BIANCHI, *Introducere în lectura duhovnicească a Scripturii. Cuvânt și rugăciune*, trad. Ică Jr., a II-a, Deisis, Sibiu, 2009.

⁹ Acum invităm participanții la cateheză să rostească împreună cu noi rugăciunea „Tatăl nostru”. În rostirea împreună a rugăciunilor, nu facem altceva decât să ne sudăm mai mult comunitățile, să le unim într-un cuget și într-un gând. Vom rămâne uimiți cât de străini sunt acești oameni unii față de ceilalți, deși în biserică stau unul lângă celălalt. Prin mici gesturi, de care, desigur, îi facem conștienți, putem contribui la creșterea unității dintre ei și chiar a întăririi raporturilor sociale, cu precădere la oraș.

„Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău” (Matei 6, 9)

Cateheza a II-a

În cateheza anterioară ne-am reamintit cât de importantă este rugăciunea, dialogul omului cu Dumnezeu; că rugăciunea „Tatăl nostru” este o rugăciune evanghelică prin excelență, fiind singura rugăciune învățată de Sfinții Apostoli din rostirea Mântuitorului și consemnată în textul sfânt¹⁰. De asemenea, am revăzut importanța practicării rugăciunii și nu a teoretizării acesteia, după cuvintele Sfântului Grigorie de Nyssa: „Iar eu, îndrăznind să adaug la cele scrise, aș spune celor de azi că nu trebuie să învețe cum se cuvine să se roage, ci că trebuie numaidecât să se roage”¹¹. Problema rugăciunii s-a pus încă din zorii creștinismului și niciodată n-a fost nepotrivit să fie adusă în discuție. De aceea, în debutul acestui program catehetic, ne vom opri asupra primelor două cereri din rugăciunea „Tatăl nostru”, pe care, repetăm, o putem culege din Evanghelia Sfântului Matei, capitolul 6, 9-13.

„Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău...”

Din primul verset al rugăciunii am dori să subliniem trei aspecte prin ridicarea unor întrebări: 1. *Cine este Tatăl nostru?* 2. *Cerurile sunt locul unde sălășluiește Dumnezeu? Dacă da, atunci mai este Dumnezeu omniprezent?* 3. *Avem noi posibilitatea să sfințim numele lui Dumnezeu?*

„Tatăl nostru care ești în ceruri...”

Dacă vom deschide Sfânta Scriptură¹² vom citi încă din primele versete, mai precis și corect spus din prima sa carte, Facerea, că Dumnezeu l-a creat pe om: „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a

¹⁰ E important ca recapitularea să aibă o formă mai dinamică decât o are în scris. Cu alte cuvinte oamenii trebuie provocați, prin folosirea unor formule de apropiere și stimulare, cum ar fi „să ne amintim împreună...”, „să revedem împreună...”, „cine ne ajută să ne reamintim ideile din cateheza trecută...” etc. Toate au rolul de a-i încuraja pe credincioșii noștri care nu sunt obișnuiți (dar aceasta nu înseamnă că nu vor) să dialogheze, să se implice în dinamizarea catehezei.

¹¹ SF. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre rugăciunea domnească*, PSB 29, traducere de Pr.Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, București, EIBMBOR, 1982, p. 404.

¹² Grupul de cateheză să fie încurajat să aducă la întâlnirile programate Sfânta Scriptură sau Noul Testament. E important să încurajăm utilizarea textului inspirat. De asemenea, preoții parohi, în cazul în care nu au în acest moment, e un prilej bun să adauge în biblioteca parohiei un număr însemnat de Sfinte Scripturi pe care să le poate folosi în sesiunile de catehizare.

suflet în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Fc. 2, 7.) Din acest verset rezultă clar, lămurit, că Cel care ne-a creat, ne-a făcut, ne-a născut a fost Dumnezeu. Or, cum îl numim pe cel ce creează ceva, pe cel care naște, care face? Oare nu creator? Nu tată? Nu făcător? Și atunci cum să-l numim pe Cel care ne-a făcut pe noi, Care ne-a dat suflare de viață, Care ne-a înnobilit ca pe o cunună a creației? Cum altfel decât Tată și Părinte? Acesta este și motivul pentru care i ne adresăm cu Tatăl nostru.

Și totuși „Tatăl nostru” vrea să ne mai transmită mai mult. Oare ce? Ce-ar mai putea să ne propună această expresie? Vom afla cu ușurință dacă ne vom răspunde la câteva întrebări: *Cum îi numim pe consângenii după mamă și tată? Cum îi numim pe cei născuți din același pântec ca noi?* În virtutea originii noastre comune I ne adresăm Bunului Dumnezeu cu apelativul Tată, iar, între noi, suntem frați și surori, o relație consfințită prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Iisus Hristos. Părintele Alexandru Schmemann sublinia că:

„în aceste două cuvinte, „Tatăl nostru”, aflăm sensul iubirii și răspunsul la iubire, experiența apropierii sufletești și bucuria ei, credința care devine încredere, dependența care cedează locul libertății. (...) Aceste două cuvinte nu sunt doar începutul, ci și temelia Rugăciunii Domnești; ele fac posibile toate celelalte cereri îmbogățindu-le cu semnificații profunde”.¹³

De asemenea spunem: ...„**care ești în ceruri**”

Sintagma „Tatăl nostru care ești în ceruri” subliniază câteva aspecte deosebit de importante la care vă invit să reflectăm. Pe de o parte evidențiază diferența dintre Dumnezeu Tatăl, Părintele tuturor și tatăl biologic al fiecăruia dintre noi. Pe de altă parte, ne indică Ființa dumnezeiască și supra-inteligentă a lui Dumnezeu care e la fel de superioară ființei umane precum este distanța de la cer la pământ, ba mai mult. În altă cheie interpretativă „care ești în ceruri” nu dorește să atragă atenția asupra distanței personale dintre Dumnezeu și om. Nicidecum! Această distanță, chiar la nivelul comuniunii, a fost anulată prin Întruparea Mântuitorului. De asemenea, prin „în ceruri” nu credem că trebuie înțeles că Dumnezeu locuiește într-un loc numit ceruri, un loc circumscris de timp și spațiu.

Poate unii dintre dumneavoastră vă întrebați cu ce ar impieta aceasta concepția noastră despre Dumnezeu? Prin multe! E cert. Luăm doar un exemplu: Dumnezeu este „necuprins cu gândul, nevăzut, neajuns”, după cum se spune într-una din rugăciunile de la Sfânta Liturghie, or, dacă El este de necuprins, infinit, incomensurabil înseamnă că nimic nu-l poate limita, nimic

¹³ Părintele Alexandru Schmemann, *Tatăl nostru*, Sophia, București, 2010, pp. 17-19.

nu-l poate îngrađi. Cu atāt mai puđin spađiul ři timpul. ři atunci, de ce aceastā expresie? Cu certitudine pentru a sublinia superioritatea Fiinđei dumnezeiești fađa de noi. Acest lucru nu e deloc grav, ĩntrucāt tot ĩn acest verset, dupā cum am putut vedea, este subliniatā ři apropierea lui Dumnezeu fađa de noi, deoarece nu I te adresezi cu apelativul tatā unui strāin, unui oarecare, ci folosești acest atribut, care exprimā una dintre cele mai apropieri personale, una dintre cele mai fascinante intimitāđi, „Tatā” unei persoane dragi.

Dupā frumoasa introducere latreuticā¹⁴ la adresa lui Dumnezeu, ĩnaintām prima cerere: „sfinđeascā-se numele Tāu”.

Sigur, nu e uřor de ĩnđeles ce vrea sā spunā aceastā cerere. Ne ĩntrebām cum se poate sā cerem sā se sfinđeascā numele lui Dumnezeu, ce putere ři legitimitate avem noi sā cerem acest lucru? ři apoi, Dumnezeu nu e Sfānt? Atunci de ce spune psalmistul „Cine nu se va teme de Tine, Doamne, ři nu va slāvi numele Tāu? Cā tu singur ești sfānt ři toate neamurile vor veni ři se vor ĩnchina ĩnaintea Ta, pentru cā judecāđile Tale s-au fācut cunoscute” (Psalm 15, 4). Prin urmare, ce ar trebui sā ĩnđelegem din cuvintele Rugāciunii Domnești? Sfāntul Grigorie de Nyssa ne oferā un rāspuns lāmuritor ĩn acest sens: „Cāci socotesc cā trebuie sā ne rugām ĩnainte de toate – fiindcā aceasta e cererea de cāpetenie a rugāciunii – sā nu se huleascā prin viađa noastrā numele lui Dumnezeu, ci sā se slāveascā ři sfinđeascā”¹⁵.

Ařadar, nu e vorba de a se sfinđi Fiinđa lui Dumnezeu, ĩntrucāt Aceasta este izvor ři sursā a sfinđeniei, ci ca numele Lui sā se slāveascā ĩn ochii celor necredincioși prin viađa noastrā curatā ři autentic creștinā. Așa cum subliniazā ři Sfāntul Ioan Gurā de Aur: „Dumnezeu are deplinā slava Sa ři este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagā sā-L slāveascā pe Tatāl, ca Tatāl sā fie slāvit ři prin viađa noastrā”¹⁶. Toate acestea ĩn opoziție cu ceea ce ne spune Prorocul Isaia: „Vai de cei pentru care se hulește numele Meu ĩntre neamuri” (Is.52, 5).

Ce-ar fi potrivit sā ređinem din cele expuse mai devreme? ĩn primul rānd cā avem un Tatā, ĩn virtutea cāruia cu tođii suntem frađi, o frāđietate ĩntāritā ři legitimatā de Māntuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. ĩn al doilea rānd cā „ĩn ceruri” nu exprimā ři nu subliniazā un loc așa cum ni-l imaginām noi, ci superioritatea lui Dumnezeu fađa de creaturā, dar, totodatā ĩnālđimea la care ne

¹⁴ Adicā de la laudā. E un cuvānt de specialitate ři vom cāuta sā-l explicām participanđilor la catehezā.

¹⁵ Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre rugāciunea domneascā*, PSB 29, traducere de Pr.Dumitru Stāniloae ři Pr. Ioan Buga, București, EIBMBOR, 1982, p. 427.

¹⁶ Sf. Ioan Gurā de Aur, *Omĩlĩi la Matei*, PSB 23, traducere, indici ři note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1994, p. 251.

invită Dumnezeu să ne ridicăm. În al treilea rând, numele lui Dumnezeu, rostirea și invocarea Lui ne obligă să ne sfințim viața, pentru a fi vrednici de acesta.

Pentru a ne imagina mai bine cum se raportează Dumnezeu la noi, și cât de frumoasă este grija Sa părintească pentru noi, vă invit să citim împreună Parabola Fiului Risipitor cu care adesea ne asemănăm.

(Se va citi Luca 15, 11-32)

Generalizând, observăm că rugăciunea „Tatăl nostru” cuprinde esența tuturor rugăciunilor dăruite credincioșilor, prin dinamica tradiției în Biserica Ortodoxă, arătând, încă o dată, originea sa dumnezeiască, eminentemente revelată.

Viața omului modern are nevoie de sfințenie, are nevoie de Dumnezeu la fel de mult precum a avut în perioada de început a Creștinismului. Atunci păgânismul era oficial, astăzi e la modă. Atunci el era agreat și legitimat de stat, astăzi se spune că nu există, dar camuflat acționează ca un lup răpitor. Tentațiile omului tehnologizat, a omului tehnicizat sunt enorme, de aceea dacă nu se ocupă cu atenție și maximă responsabilitate de menținerea vieții sale de creștin la un nivel ridicat, care necesită, bineînțeles, efort, va cădea în categoria celor care hulesc numele lui Dumnezeu.

În următoarea cateheză vom medita asupra cuvintelor: „Vie Împărăția Ta; Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ”. Amin!

„Vie Împărăția Ta; Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ” (Matei 6, 10)

Cateheza a III-a

În cateheza anterioară¹⁷, am putut observa, cu bucurie, că toți suntem frați între noi în virtutea Făuritorului nostru, Dumnezeu Tatăl. De asemenea, prin această cerere ne impunem ca numele lui Dumnezeu să se slăvească în viața noastră, să fie glorificat înaintea celor ce nu cred, prin practicarea vieții noastre.

În acest moment vom zăbovi asupra celui de-al doilea verset care cuprinde două din cele 7 cereri al rugăciunii „Tatăl nostru”. Prin urmare la sfârșitul acestei cateheze vom avea parcurse și trecute prin filtrul personal, dar luminați de Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți, trei dintre cererile minunatei rugăciuni transmise nouă de Mântuitorul Hristos¹⁸.

Iată, după invocarea „sfințească-se numele Tău”, Îl mai rugăm ceva, ceva deosebit de important întrucât cererea poate fi neînțeleasă dacă spunem rugăciunea în pas de atleți și neatenți. Îl rugăm **„vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ”**.

„Vie împărăția Ta” ne provoacă. Nu vi se pare că nu sună a cerere, ci a imperativ, a poruncă, **„vie împărăția Ta”**? Oare n-ar veni Împărăția lui Dumnezeu dacă noi n-am cere? Ei bine și această cerere trebuie văzută în profunzime. La o privire mai adâncă nu putem uita că nu poruncim, ci ne rugăm. Pentru ce? Ne rugăm ca Împărăția lui Dumnezeu să vină, să sosească, să se facă prezentă și activă în viața și sufletul nostru. Părintele Dumitru Stăniloae spunea că: „Iubindu-l ca Tată, dorim să vie împărăția Lui iubitoare. Dacă l-am simți ca pe un stăpân aspru, apăsător, nu am dori venirea împărăției Lui”¹⁹.

De asemenea, ne amintim de alte două aspecte legate de Împărăția lui Dumnezeu: 1. Sfântul Apostol Matei este numit evanghelistul Împărăției, întrucât în evanghelia sa una din temele majore este cea a Împărăției lui

¹⁷ Fiecare cateheză se va deschide cu rostirea în comun a rugăciunii „Tatăl nostru...”

¹⁸ Deși părem redundanți, repetitivi, repunctarea unor aspecte, asupra cărora am insistat și în cateheza trecută, este necesară. E drept, de această dată în partea introductivă a catehezei, repetițiile au rolul de fixare, după cum se procedează în lecțiile de școală, ajutăm la fixarea cunoștințelor.

¹⁹ Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 534.

Dumnezeu. 2. Sfântul Evanghelist Luca 17, 21 ne șoptește că „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru”.

De aici, firesc, poate izvorî o nouă întrebare: *Dacă Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru atunci de ce mai cerem ca ea să vină?* Trebuie să fim totuși cu luare aminte, să nu ne pripim. Vorbim pe de o parte de Împărăția lui Dumnezeu care e în noi, dar pe de altă parte de Împărăția lui Dumnezeu din afară, eshatologică, despre care ne vorbește și Sfântul Apostol Petru, la care ne facem părtași, când spune: „Așteptând și grăbind venirea zilei Domnului, din pricina căreia cerurile, luând foc, se vor nimici, iar stihiiile, aprinse, se vor topi!” (2 Ptr. 3, 12.)

Prin urmare, despre care dintre cele două împărății e vorba în Rugăciunea Domnească? Am fi tentați să spunem că despre cea din urmă. Dar dacă nu este așa, dacă mai implică o nuanță? La o analiză mai minuțioasă suntem tentați să spunem amândouă, întrucât nu putem cere să vină Împărăția lui Dumnezeu, cea de la Sfârșitul Veacurilor dacă nu suntem pregătiți și nu am actualizat împărăția dinlăuntrul nostru. Întrebându-i pe sfinți despre această expresie, Sfântul Ioan Hrisostom ne împărtășește următoarele:

„Și aceste cuvinte sunt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ”²⁰.

În completarea cuvintelor sfântului patriarh al Constantinopolului vin cuvintele unui alt mare sfânt, pe nume Grigorie de Nyssa, pe care l-am mai întâlnit și în catehezele precedente, punând accentul pe următoarele:

„Când cerem deci să vină la noi Împărăția lui Dumnezeu, o cerem aceasta prin puterea lui Dumnezeu. Cer să mă izbăvească de stricăciune (de corupere, de descompunere), să mă eliberez de moarte, să fiu dezlegat de legăturile păcatului, să nu mai împărățesc asupra mea moartea, să nu lucreze împotriva noastră tirania răutății, să nu mai fiu sub stăpânirea celui ce mă războiește, să nu mă mai ducă acela în prinsoare prin păcat; ci să vină la mine Împărăția Ta, ca să fugă de la mine, mai bine zis să se mute în neființă patimile ce mă stăpânesc și împărățesc acum peste mine”²¹.

²⁰ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Matei*, PSB 23, traducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1994, p. 251.

²¹ SF. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre rugăciunea domnească*, PSB 29, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, București, EIBMBOR, 1982, p. 428.

Sfântul Grigorie subliniază un aspect care ne este de mare ajutor în înțelegerea următoarei cereri: **„facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ”**. Noi cerem ca Împărăția lui Dumnezeu să vină, dar prin puterea Sa, or, acest lucru înseamnă recunoașterea autorității dumnezeiești, recunoașterea supremației Sale, ceea ce este semn de smerenie sau, mai bine spus, de auto-invitație la smerenie. Vedeți cum se leagă de frumos lucrurile! Cerem să „vină Împărăția lui Dumnezeu” conștienți de faptul că ea nu va veni decât prin voința și puterea Sa, moment în care ne smerim și ne plecăm în fața Creatorului.

Sigur, acum suntem la etapa disecării firului de păr în patru, deci la etapa întrebărilor și nu putem rămâne insensibili la cuvintele „precum în cer așa și pe pământ”. Ce vor să spună? Încotro vor să ne orienteze?

Observăm că din nou apare noțiunea de „cer”. De această dată pentru a sublinia lumea îngerilor, lumea nevăzută dar supusă lui Dumnezeu. Acolo se face întru totul voia Lui, acolo totul se petrece după cuvântul Domnului, acolo nu e ca pe pământ. Acolo este idealul, locul model, paradigmatic. De aceea noi cerem să se facă voia Lui ca în cer.

Importanța venirii Împărăției lui Dumnezeu nu poate fi minimalizată. Venirea ei înseamnă, pe de o parte vivificarea legilor lui Dumnezeu în noi, mișcarea vieții interioare în sensul mântuirii, iar, pe de altă parte, accelerarea venirii Fiului pe norii judecății. Această venire va însemna ruperea zapisului greșelilor noastre și instalarea pentru eternitate a Cerului și Pământului noi, a unei vieți în har.

Dacă ne uităm cu atenție în sfânta biserică putem observa crucea pe care este răstignit Învățătorul. Ea vorbește despre săvârșirea voii lui Dumnezeu, aceea de a mântui neamul omenesc. Or, ce poate fi mai clar decât aceasta când vine vorba despre numele lui Dumnezeu?

Pentru noi cei de azi, pentru mine, pentru tine, pentru noi toți, venirea Împărăției lui Dumnezeu este o realitate pe care o putem citi în fiecare mișcare a naturii. Nimic nu ni se datorează, iar tot ceea ce facem ca oameni observăm că e perisabil, trecător, mic și insignifiant raportat la marea creație a Dumnezeului nevăzut. Împărăția lui Dumnezeu și voia sa sunt două elemente care, dacă lipsesc din iconomia mântuirii, nu ne mai permitem să vorbim despre o astfel de rânduială a mântuirii. Să căutăm Împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte ni se vor adăuga nouă!

Cateheza viitoare va avea în centru cererea: „Pâinea noastră cea de toate zilele/cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi”. Amin!

„Pâinea noastră cea de toate zilele/cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi” (Matei 6, 11)

Cateheza a IV-a

În cateheza anterioară am observat cât de aproape suntem de Împărăția lui Dumnezeu (Lc.17, 21) motiv pentru care ne rugăm să sosească cât mai repede, iar noi să fim pregătiți pentru aceasta; ne rugăm, de asemenea, ca Voia Domnului să se facă pe pământ așa cum se împlinește și în ceruri, pentru a ne arăta fii iubitori și recunoscători pentru ce am primit.

În cererea a IV-a cerem: „Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi”.

Dacă până acum ne-am rugat pentru cele duhovnicești, pentru apropierea noastră de Dumnezeu, pentru a fi copii vrednici de cămara Tatălui, pentru a umbla pe cărările Sale, acum se produce o schimbare de sens, dar care nu contravine celor spuse până acum.

Aș dori să ne reamintim împreună de episodul din cartea Facere, când Dumnezeu îl creează pe om, îl pune în grădina Raiului, și îi oferă posibilitatea și dreptul să mănânce din toți pomii, spunându-i: „Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, cei muri negreșit!” (Fc. 2, 16-17). Acesta este primul text în care se subliniază dreptul omului de a se hrăni, dar, înainte de toate, nevoia de a se hrăni. Desigur, în perioada paradisiacă el are dreptul să mănânce din toți pomii, are binecuvântarea Creatorului, doar dintr-un pom nu poate mânca. Observăm, ca o paranteză, că distincția, alegerea este făcută de Tatăl, care încearcă să-l protejeze pe om de ceea ce l-ar putea vătăma.

Știm ce a făcut Adam și Eva, cunoaștem consecința neascultării și vătămarea firii umane prin gustarea din pomul cunoașterii binelui și răului. În această cheie trebuie să vedem și cererea **„Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi”**. Pâinea este simbol al vieții, ea este aliment esențial, de bază pentru trupul omenesc și avem mare nevoie de ea. Numai că ea trebuie văzută în contextul cererii. În acest sens pr. Alexandru Schmemmann subliniază următoarele: „Astfel, hrana a devenit darul vieții, iar viața, o cunoaștere a libertății și a frumuseții spiritului. Hrana se transformă în viață (...). Ceea ce omul mănâncă cu binecuvântări și frică de Dumnezeu se transformă în viață, se prefacă în energie creatoare. În fapt acesta este motivul pentru care ne rugăm

Domnului cu atâta dăruire, ca pâinea pe care o mâncăm să n-o mâncăm cu nevrednicie”²².

Pe de altă parte, mai putem sesiza un aspect deosebit de important și anume că omul, creștinul, care rostește această cerere, se transpune într-o stare de smerenie. El nu spune: „pâinea pe care eu o muncesc, vreau să o mănânc”, nici: „pâinea pe care o merit, o vreau”, ci, într-o adâncă supunere, spune „pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi”. Cu alte cuvinte „Doamne, suntem la dispoziția Ta, Tu ești Atotputernic și în mâna Ta se află toate, mai ales hrana noastră cea de toate zilele”. Aproape inconștient, rostind această rugăciune, ne smerim, recunoaștem autoritatea Bunului Dumnezeu.

După toate cele expuse până acum ar mai rămâne încă un punct ce nu trebuie lăsat de o parte. De ce oare spunem „**dă-ne-o nouă astăzi**” și nu „dă-ne-o nouă în fiecare zi?”

Pentru a ne răspunde la această întrebare vă invit să ne apropiem, din nou, de Sfintele Scripturi, mai precis de cartea Ieșirea sau Exodul, unde se relatează cum poporul evreu, ieșit din robia egipteană, primea pentru hrană în zilnic *mană* din ceruri:

„Iar Moise le-a zis: Aceasta e **pâine** pe care v-o dă Dumnezeu s-o mâncați. 16. Iată ce a poruncit Domnul: Adunați fiecare cât să vă ajungă de mâncat; câte un omer de om, după numărul sufletelor voastre; fiecare câți are în cort, atâtea omere să aducă. (...) Nimeni să nu lase din aceasta pe a doua zi; Dar ei n-au ascultat de Moise, ci unii au lăsat din aceasta pe a doua zi; dar a făcut viermi și s-a stricat. Și s-a mâniat Moise” (Ieșire 16, 16-17; 20-21).

Pâinea venea de la Dumnezeu și nu aveau dreptul să-și facă rezerve de pe o zi pe alta, întrucât aceasta era dovadă de neîncredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, iar El tocmai credința lor dorea să o întărească, să o maturizeze.

Vedeți, noi creștinii susținem că nu știm nici ziua nici ceasul când va veni Fiul Omului, încercăm să fim pregătiți ca în orice moment să plecăm, suntem siguri doar de clipa pe care o trăim, pe mâine nu știm ce se va întâmpla. Credem că va avea grijă Domnul de noi. În această logică intră și „dă-ne-o nouă astăzi”. Da, astăzi! Pentru că astăzi avem nevoie de ea, acum suntem în viață și o putem consuma și o putem transforma în viață.

În acest sens, Sf. Ioan Gură de Aur spune următoarele:

„Uită-mi-te câtă duhovnicie este și în cele trupești! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din

²² Alexander Schmemmann, *Tatăl nostru*, traducere din limba engleză de Luminița-Irina Niculescu, Sophia, București, 2010, p. 55.

unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim pentru ziua cea de mâine! De aceea a și adăugat: Pâinea cea de toate zilele, adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră”²³.

Coroborate, versetul din cartea Ieșirea și cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur lămuresc pe deplin cererea a patra a rugăciunii domnești.

Reținem că pâinea cea de toate zilele e hrana binecuvântată de Dumnezeu și dăruită de El; că această hrană se transformă în viață și că viața e un alt dar pe care Bunul Dumnezeu ni l-a dăruit.

În aceeași ordine de idei, e important să observăm și o altă dimensiune a textului analizat, pe care Sfântul Maxim Mărturisitorul o ilustrează astfel:

„Să ne mulțumim numai cu cele ce susțin, dar nu și cu cele ce îndulcesc viața noastră de aici. Și numai pentru ele să ne rugăm, cum am învățat, lui Dumnezeu, ca să ne putem păzi sufletul nerobit și nimic din cele văzute să nu-l rețină de dragul trupului. Să ne arătăm mâncând pentru a trăi, nu trăind pentru a mânca. Căci primul lucru este propriu firii raționale; al doilea, celei neraționale. Să fim păzitori întocmai ai rugăciunii, arătându-ne prin fapte că îmbrățișăm cu hotărâre o unică și singură viață, pe cea în Duh, și în vederea dobândirii ei o folosim pe cea de față. De dragul aceleia să încuviințăm folosirea acesteia atâta cât să nu renunțăm de a o susține pe aceasta cu pâine și de a păzi vigoarea ei naturală atâta cât să nu fie spre stricăciune. Să nu urmărim ca să trăim, pur și simplu, ci ca să trăim lui Dumnezeu, făcând din trup un înger (vestitor) al sufletului, străbătut de rațiune prin virtuți, iar din suflet un vestitor al lui Dumnezeu prin fixarea în cele bune. Iar această pâine să o mărginim în chip firesc la o singură zi, rușinea de dăătorul rugăciunii oprindu-ne să întindem cererea pentru ea la o a doua zi”²⁴.

Nu putem încheia fără a ne face un examen de conștiință și fără a recunoaște că niciodată nu ne gândim doar la pâinea pe care Dumnezeu ne-o dă astăzi. Noi gândim în perspectivă, pentru viitor și nici nu e rău, însă gândim egoist și îl excludem pe Dumnezeu ceea ce e cu adevărat rău, având impresia că El e undeva departe. Ne comportăm ca poporul evreu, care, îndată ce Moise a urcat pe munte pentru a primi legile, a căutat să-și fac un zeu căruia să i se închine. Și noi, cum ne îndepărtăm de Dumnezeu cum începem să uităm că avem nevoie să ne îngrijim de ziua pe care o avem înaintea în perspectiva celei ce va veni și care va fi veșnică.

În cateheza următoare vom avea în atenție versetul: „Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri”. Amin!

²³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, PSB 23, traducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1994, p. 253.

²⁴ *Filocalia sau culegere din scrierile sfinților părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. 2 Maxim Mărturisitorul, trad. Dumitru Stăniloae, a III-a, Humanitas, București, 2009, p. 247.

„Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri ” (Matei 6, 12)

Cateheza a V -a

Cu cât înaintăm în tâlcuirea Rugăciunii Domnești cu atât suntem mai cuprinși de mirare. De mirare pentru că de atâtea ori am rostit această rugăciune și totuși nu am înțeles-o decât foarte puțin. Totodată mulțumim Bunului Dumnezeu că prin intermediul Sfintelor Scripturi și al Sfinților Părinți ne sunt descoperite noi și noi sensuri.

În cea de-a cincea cerere Îl rugăm pe Dumnezeu un lucru, care, după cum vom vedea, ne obligă la foarte multe: „Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mt. 6, 12). Arhiepiscopul Dmitri sublinia: „Din nou, cererile noastre trebuie să aibă în vedere, mai presus de toate, viața noastră spirituală, căci nimic nu este mai important în viața unui creștin decât să-i fie iertate păcatele”²⁵.

Toată predica de pe munte, din care face parte și rugăciunea „Tatăl nostru”, sintetizează Legea Nouă a Mântuitorului, o lege care vine și completează Vechiul Legământ, o lege care nu numai că împlinește, dar, acolo unde se impune, înlătură vechile și proastele obiceiuri ale unui popor îndărătnic și răzbunător, oferind ca răspuns Iubirea din care izvorăsc toate, mai ales iertarea.

Atunci când Mântuitorul rostește cuvântul „greșeli” se referă la păcat. Despre păcat spunea vrednicul de pomenire Mitropolitul Nicolae Mladin următoarele:

„sunt criteriile diferite după care se face împărțirea păcatelor, însă precum în cazul virtuților există o singură virtute sursă, și aici e un singur păcat ca origine, un singur izvor al păcatului și precum din virtutea iubirii izvorăsc toate celelalte, tot așa și egoismul este izvorul tuturor păcatelor, adică îndepărtarea ființei noastre de Dumnezeu și de aproapele și întoarcerea unilaterală spre noi înșine. Acest egoism se manifestă în mod variat în raport cu Dumnezeu, cu lumea, cu semenii, existând o serie de păcate”²⁶.

²⁵Dmitri Royster, *Împărăția lui Dumnezeu. Tâlcuire duhovnicească la Predica de pe Munte*, traducere de Prof. Dr. Remus Rus, EIBMBOR, București, 2003, p. 79.

²⁶Nicolae MLADIN, *Poruncă și libertate. Prelegeri de morală ortodoxă*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2013, p. 219.

Pentru a înțelege mai bine raportul dintre iertarea păcatelor de către Dumnezeu respectiv de către om, vă invit să lecturăm împreună pilda celor doi datornici:

„De aceea, asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească cu slugile sale. Și, începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să fie vândut el și femeia și copiii și pe toate câte le are, ca să se plătească. Deci, căzându-i în genunchi, sluga aceea i se închina, zicând: Doamne, îngăduiește-mă și-ți voi plăti ție tot. Iar stăpânul slugii aceea, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria. Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plătește-mi ce ești dator. Deci, căzând cel ce era slugă ca și el, îl ruga zicând: Îngăduiește-mă și îți voi plăti. Iar el nu voia, ci, mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti datoria ar celelalte slugi, văzând deci cele petrecute, s-au întristat foarte și, venind, au spus stăpânului toate cele întâmplate. Atunci, chemându-l stăpânul său îi zise: Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria. Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta - fiecare fratelui său - din inimile voastre”. (Matei 18, 23-35).

Obişnuim să impunem celorlalți lucruri pe care noi nu dorim să le facem, să pretindem ceea ce nu suntem dispuși să împlinim. De ce oare? Să fie din cauza egoismului, a alungării harului din noi?

În altă ordine de idei Dumnezeu, Împăratul cerului și al pământului, ne oferă enorma șansă a iertării, dar, totodată, așa cum subliniază atât de frumos Sfântul Vasile cel Mare, ne oferă posibilitatea să-i fim asemenea. Iertarea greșelilor, a păcatelor, este proprie lui Dumnezeu, iar când noi iertăm ne asemănăm lui, suntem dumnezei după har. Dacă vom ierta mult, mult ni se va ierta: „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre. (Mt. 6, 14-15). Noi îi cerem să fim iertați pentru că este Tatăl nostru. Pr. Dumitru Stăniloae spunea: „Dacă ne este Tată, avem curajul să îi cerem să ne ierte”²⁷.

De fapt noi ne auto-condiționăm prin această cerere. Cu alte cuvinte îl rugăm pe Dumnezeu să ne ierte numai și numai dacă iertarea respectă principiul reciprocității: „Acela se înfățișează pe sine lui Dumnezeu pildă de virtute – dacă e îngăduit să spunem așa – cerând Celui ce nu poate fi imitat să-l imite pe el, zicând: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm

²⁷ D. STĂNILOAE, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, p. 535.

greșiților noștri”. El roagă adică pe Dumnezeu că precum a fost el oamenilor, așa să-i fie și lui Dumnezeu. Deci dacă, precum a iertat el greșelile celor ce i-au păcătuit lui, vrea să i se ierte și lui din partea lui Dumnezeu, e vădit că precum Dumnezeu iartă fără patimă pe cei ce-i iartă, la fel și el iartă celor ce i-au greșit, arătându-se fără patimă față de cele ce i s-au întâmplat. El nu îngăduie nici unei amintiri supărătoare să se întipărească în minte, ca să nu fie dovedit că sfâșie firea prin înclinarea (dispoziția) voii, dezbinându-se de vreun om, om fiind și el²⁸.

Și acum, să ne întoarcem puțin în adâncul sufletului nostru și să ne răspundem sinceri dacă iertăm pe semenii noștri când aceștia ne greșesc așa cum așteptăm ca Dumnezeu să ne ierte pe noi.

Sfântul Ioan Scărarul spunea: „Unii s-au predat pe ei ostnelilor și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înaintea acestora, dacă e adevărat cuvântul: Iertați repede și vi se va ierta din belșug (Lc. 6, 37).

În raport cu semenii noștri suntem adesea ca datornicul nemilostiv sau ca Abesalom căruia multe i-a iertat tatăl său David, dar el a înțeles să-i răsplătească dragostea prin complot și ură (2 Regi 15-18). Și într-un caz și în celălalt sfârșitul avea să fie dramatic. Drama celor doi poate fi interpretată de noi drept un semnal de atenționare, că dacă nu vom ierta și cu noi se va întâmpla la fel, adică vom pierde ceea ce avem mai de preț, viața veșnică.

Într-o lume în care legea talionului este încă activă, rostirea rugăciunii „Tatăl nostru” și implicit a celei de-a cincea cereri ne obligă la iertare, la iubire, la bunătate și ne oferă perspectiva mântuirii. Iertăm pentru a ne elibera pe noi, iertăm pentru a ne găsi liniștea, nu iertăm pentru în mod automat îl vom schimba pe cel pe care-l iertăm.

Cateheza următoare va închide acest program catehetic. Atenția noastră se va îndrepta spre cuvintele: **„Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău”**. Amin!

²⁸ *Filocalia*, vol. 2 Maxim Mărturisorul, p. 248.

**„Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău.
Că a Ta este Împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a
Fiului și a Sfântului Duh. Amin” (Matei 6, 13-14)**

Cateheza a VI-a

1. Pregătirea aperceptivă

Se cuvine să aducem slavă Bunului Dumnezeu că am ajuns această clipă, ceas de încununare a unui efort desfășurat pe o perioadă de nu mai puțin de șase întâlniri, în care preocuparea noastră a fost înțelegerea rugăciunii „Tatăl nostru”. Ultima cerere discutată a fost aceea a iertării păcatelor noastre și a iertării semenilor. Cât de importantă este iertarea și cât de mult se apropie omul de Dumnezeu prin iertarea semenilor!

2. Anunțarea temei

În această întâlnire ne vom opri asupra ultimelor două cereri: „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău”; și asupra încheierii doxologice, de mărire: „Că a Ta este Împărăția și puterea și slava”.

3. Tratarea

Prima întrebare care ne vine în minte, când încercăm să înțelegem acest verset, gravitează în jurul a cum este posibil ca Dumnezeu să ne ispitească? Mai este El un Dumnezeu iubitor dacă ne lasă în voia ispitei? Mai este El un Dumnezeu drept dacă ne duce în ispită? Vom vedea! Cum ne-am obișnuit până acum vom adresa întrebări atât Sfintei Scripturi cât și Sfintei Tradiții. Ce ne spune oare Biblia despre această nedumerire a noastră. Iată, Epistola Sfântului Iacov 1, 13-15:

„Nimeni să nu zică, atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit, pentru că Dumnezeu nu este ispitit de rele și El însuși nu ispitește pe nimeni. Ci fiecare este ispitit când este tras și momit de însăși pofta sa”.

Întrucât și acest verset are neclaritățile lui ne îndreptăm privirea către Sfântul Grigorie de Nyssa care se întreabă și el ca noi, ce vrea să spună această rugăciune:

„Ce ne poruncește deci această învățătură a rugăciunii? Să rămânem afară de cele văzute în lumea aceasta. Căci zice în altă parte către ucenicii Săi: Întreaga lume zace în cel rău (viclean). Deci cel ce voiește să fie în afară de cel viclean va trebui să

se despartă de lume. Căci n-ar avea cum să se atingă ispita de suflet, dacă nu le-ar întinde celor lacomi ca pe o momeală, în acul ei viclean, ocupația lumească.²⁹

Sfântul Maxim Mărturisitorul, corelând cu cererea anterioară, spunea: „Scriptura arată prin acestea că cel ce nu iartă desăvârșit celor ce i-au greșit și nu-și înfățișează lui Dumnezeu inima curată de orice supărare, strălucind de lumina împăcării cu aproapele, nu va dobândi darul celor cerute și va fi predat ispitei și celui rău după o dreaptă judecată, ca să învețe că numai așa se curățește de păcate, dacă scoate din el supărările împotriva altora. „Ispită” numește aici legea păcatului, pe care n-a avut-o primul om când a venit la existență; iar „cel rău” e diavolul, care a amestecat în firea oamenilor această lege și a convins pe om, prin amăgire, să-și mute dorința sufletului de la ceea ce este îngăduit la ceea ce este oprit și să se abată spre călcarea poruncii dumnezeiești, al cărei efect a fost pierderea nestrăicării datorite lui după har”³⁰

Cererea continuă, oarecum explicativ, „ci ne izbăvește de cel rău”. Cine este acest rău? La ce se referă Mântuitorul când folosește aceste cuvinte?

„Cel rău” este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i din fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covârșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: Izbăvește-ne de cei răi” ci de „cel rău”, învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor”³¹.

Rugăciunea se încheie cu o formulă doxologică, de laudă pe care o aducem lui Dumnezeu: „Că a Ta este împărăția și puterea și slava a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Amin!” Prin aceste cuvinte recunoaștem autoritatea absolută a lui Dumnezeu, Singurul care poate să ne împlinească cererile noastre.

4. Fixarea

Din cele expuse până acum putem reține că Dumnezeu nu este ispititor, el îngăduie ispita, dar nu ne ispitește. O îngăduie pentru întărirea noastră interioară, dar nu o generează. Ispita e o problemă care e în apanajul necuratului, a forțelor întunericului, e capcana în care putem să intrăm sau să

²⁹ Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească*, PSB 29, traducere de Pr. Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, București, EIBMBOR, 1982, p. 452.

³⁰ *Filocalia*, vol. 2 Maxim Mărturisitorul, p. 250.

³¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, PSB 23, traducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1994, p. 255.

nu intrăm. E o chestiune de voință și exercitare a libertății. Pe de altă parte „cel rău” e indiscutabil diavolul, de care trebuie să ne ferim.

5. Asocierea

Ispitirea diavolului poate fi asociată ușor cu atragerea în capcană a unei armate de către o alta, de organizarea unei ambuscade în care poate cădea, pe lângă cel așteptat, oricine trece prin acel loc.

6. Generalizarea

La modul general ispita trebuie văzută într-un sistem de generare și perpetuare a păcatului.

7. Aplicarea/Actualizarea sau Încheierea

Rugăciunea în general și „Tatăl nostru” în special sunt instrumentele cele mai eficiente în urcușul nostru către Dumnezeu. Cele șapte trepte pe care le urcăm prin rostirea Rugăciunii Domnești sunt treptele desăvârșirii morale, sunt treptele care duc la întâlnirea cu Hristos cel înviat, cu Omul deplin.

Astăzi, mai mult decât oricând, când lăcomia este la tot pasul, individualismul s-a acutizat; când nu mai avem disponibilitate de a lupta cu cel rău, ci ne complăcem în formule iluzorii; astăzi, când încercăm să facem din cultul Bisericii o formulă convenabilă, poate o scurtare a Sfintei Liturghii; astăzi, când suntem atât de puțin dispuși să ne sacrificăm pentru valorile perene, astăzi dăm semnalul intrării în luptă cu necuratul și trebuie, după cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur, dacă tot am intrat în luptă să ne trezim și să biruim. În caz contrar ne vom autoexila în infernul de care ar fi trebuit să fugim. În încheiere vă invit să rostim împreună rugăciunea Tatăl nostru!

Amin!